

УДК 339.5

Рахман Махбубур Сидикович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

Rakhman Mahbubur

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры маркетинга, менеджмента и предпринимательства
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина*

Rakhman Mahbubur

*PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Marketing, Management and Entrepreneurship
V.N. Karazin Kharkiv National University*

Свтушенко Вікторія Анатоліївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

Евтушенко Виктория Анатольевна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры маркетинга, менеджмента и предпринимательства
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина*

Yevtushenko Viktoriia

*PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Marketing, Management and Entrepreneurship
V.N. Karazin Kharkiv National University*

Василяшко Наталія Миколаївна

*студентка
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

Василяшко Наталья Николаевна

*студентка
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина*

Vasylashko Nataliia

*Student of Economic Faculty
V.N. Karazin Kharkiv National University*

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН BRICS**

**ИССЛЕДОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАН BRICS**

**THE RESEARCH OF FOREIGN ECONOMIC
ACTIVITIES OF BRICS COUNTRIES**

Анотація. У статті проведено дослідження діяльності країн-членів угруповання BRICS. Проаналізовано рівень економічного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності: ВВП, населення, експортно-імпортні операції. Виконано аналіз слабких та сильних сторін зовнішньоекономічної діяльності BRICS, виявлені фактори впливу. Методом екстраполяції створено прогностичні моделі експорту та імпорту. Визначено тенденції розвитку економічних та торгових процесів в угрупованні. Запропоновано проект рекомендацій щодо покращення взаємодії країн-учасниць угруповання.

Ключові слова: BRICS, ВВП, аналіз, експорт, структура, динаміка, прогноз, рекомендації.

Аннотация. В статье проведено исследование деятельности стран-членов группировки BRICS. Проанализирован уровень экономического развития и внешнеэкономической деятельности: ВВП, населения, экспортно-импортные операции. Выполнен анализ слабых и сильных сторон внешнеэкономической деятельности BRICS, выявлены факторы влияния. Методом экстраполяции создано прогнозные модели экспорта и импорта. Определены тенденции развития экономических и торговых процессов в группировке. Предложен проект рекомендаций по улучшению взаимодействия стран-участниц группировки.

Ключевые слова: BRICS, ВВП, анализ, экспорт, структура, динамика, прогноз, рекомендации.

Summary. The article deals with the activities of the BRICS member countries. The research paper analyzes the level of economic development and foreign economic activity: GDP, population, export-import operations. The analysis of the weaknesses and strengths of BRICS foreign economic activity was carried out and the factors of influence were identified. The extrapolation method was used to create export and import predictive models. The tendencies of development of economic and trade processes in the group are determined. A draft recommendation is proposed in order to improve the interaction between country members of the group.

Key words: BRICS, GDP, analysis, exports, structure, dynamics, forecast, recommendations.

Постановка проблеми. Об'єднання країн BRICS є одним із нових та найбільш конкурентоспроможних блоків в глобальній економіці та інших галузях. Доказом цього є наступні показники: населення країн BRICS складає понад 43% від загальної чисельності населення світу; ВВП країн BRICS досягає 30% від світового об'єму; країни BRICS у своєму розпорядженні мають 20% іноземних інвестицій; в країнах BRICS зосереджено 45% робочої сили; частка міжнародної торгівлі країн BRICS складає 15%; на країни BRICS відводиться 45% сільськогосподарської індустрії; територія, яку займають країни BRICS, складає 26% площі всієї планети [1].

Оскільки дане об'єднання є відносно новим, країни які входять у блок мають високі темпи економічного, науково-технологічного та інтелектуального розвитку, володіють значними природними, капітальними та трудовими ресурсами, здійснюють інноваційні підходи та стимули для розвитку своїх країн, тому дослідження значення країн BRICS на світовій арені є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням становлення та діяльності інтеграційного об'єднання BRICS займалися такі науковці як: Шабаліна Л. В., Макаревич Д. А., Осіпов Г. В., Макаров В. А., Стьопін В. С., Степашин С. В., Давидов В. М., Акаєв А. А., Коротаєв А. В., Малков С. Ю., Ануфрієв І. Є., Кузнецов Д. І. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Неформальний блок BRICS існує вже майже двадцять років, а питання про її подальший розвиток стає все більш дискусійним. Щодо угруповання склалися різні точки зору: одні вважають, що BRICS може стати основою нового світового по-

рядку, інші — що об'єднання країн не здатне істотно впливати на світові процеси, треті розглядають угруповання в основному як анти західну коаліцію.

Мета статті. Дослідження економічної співпраці країн які входять до інтеграційного об'єднання BRICS, визначення проблематики, тенденцій та перспектив розвитку угруповання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відкритість суспільної системи щодо зовнішньої взаємодії є основою міжнародних стосунків. Пріоритетом є політична сфера та політичне співробітництво, що визначає напрям руху держави, її імідж на міжнародній арені та ефективність суспільного розвитку. Головне місце у міжнародному просторі нині відводиться інтеграційним процесам. Поняття інтеграції пов'язане із зміцненням взаємозалежності і злагодженості елементів соціальної системи. Термін «інтеграція» походить від латинського «integer» і означає: або стан зв'язків окремих диференційованих частин в ціле, або процес відновлення цілісності, взаємного зближення і утворення взаємозв'язків, які призводять до такого стану. Аналіз літературних джерел щодо проблем інтеграції дозволяє дійти висновку, що «інтеграція» належить до понять, які мають властивість з часом змінювати зміст, демонструвати часткове або повне зміщення семантики [2].

В сучасних умовах світової економіки різні питання подальшого активного розвитку країн BRICS, а також їх ефективної участі в сучасному міжнародному товарообігу, поступового зміцнення позицій на всій політичній арені, активного спільного створення різних фінансових інститутів, в цілому, набувають великого значення в рамках вказаного угруповання, а також за її межами.

Співпрацю в рамках BRICS не можна розглядати як щось зрозуміле та ідеальне: угруповання не є однорідним, між Бразилією, Росією, Індією, Китаєм і ПАР існує безліч відмінностей не тільки економічного, але й політичного і культурного характеру. Значні відмінності у фінансових системах країн блоку ускладнюють прийняття єдиного підходу в економічній діяльності: фінансові системи Китаю і Індії більш закриті, ніж у Росії, Бразилії і ПАР [3].

Незважаючи на розташування в різних географічних поясах не заважає досягати поставлених цілей: поштовпленні світового зростання, перегляду величин квот в МВФ і підтримці зростання економік, що розвиваються. Віддаленість країн, розташованих на трьох різних континентах, створює непереборні труднощі в області логістики і може серйозно ускладнити процес торгівлі між країнами.

З моменту утворення інтеграційного об'єднання БРІКС, значимість Бразилії, Росії, Індії та Китаю в світовому масштабі серед 251 країн світу зросла. На сучасному етапі країни BRICS — це лідери світу, який розвивається, що стало реальністю завдяки впливу деяких глобальних чинників: чисельності населення, площі території та зростаючим економікам.

На частку держав-учасниць BRICS у 2018 р. припадає 40% населення планети (3136,1 млн. ос.), 26% площі земної поверхні (39744199 кв. км) і близько 30% світового ВВП (21219,4 млрд. дол. США); держави володіють та контролюють близько 43% світових валютних резервів що відповідає 4442,6 млн. дол. США, і їх частка продовжує зростати (рис. 1) [4].

Китай є лідером за обсягом валютних резервів угруповання, що відповідає 70% загального обсягу резервів об'єднання у сумі 3095 млн. дол. США. Наступним володарем валютних резервів BRICS є Росія, частка якої у 2018 р. склала 11% у сумі 492,2 млн.

дол. США, Індія та Бразилія мають по 9% (419,99 та 383,8 млн. дол. США відповідно). Найменша ж частка валютних резервів належить Південній Африці що складає 51,64 млн. дол. США або 1%.

ВВП є головним показником, на основі якого проводяться міжнародні порівняння та характеризується розмір економіки тієї чи іншої країни світу. За останні 5 років ВВП Бразилії збільшилось на 1,5%, Росії — 8,3%, Індії — 42,7%, Китаю — 38,2%, ПАР — 10,6% (рис. 2).

Загальний обсяг зовнішньоторгових операцій країн BRICS у 2018 р. склав 6756,3 млрд. дол. США, що складає близько 14% світового товарообігу, причому сальдо торгівлі додатне, оскільки обсяги експорту за 2014–2018 рр. перевищують обсяги імпорту понад 440,0 млрд. дол. США (рис. 3). Порівняно з 2014 роком у 2016 році обсяги експорту знизились на 16,47%, а імпорту на 22,91%, ситуація пов'язана з погіршенням економічної стабільності Бразилії та Південно-африканської республіки. У рейтингу неідеальності держав Американського Фонду миру Бразилія стала однією із чотирьох країн, показники яких погіршилися найбільше у світі [13].

Торгова взаємодія між державами, що входять в об'єднання BRICS, протягом останніх років постійно розширювалася, стрімко зростали обсяги експорту та імпорту продукції, при збереженні даної тенденції й надалі, це дозволить зайняти передові позиції країнам угруповання на світовому ринку у майбутньому.

Світовий лідер експорту товарів Китай очолює рейтинг експорту угруповання та у 2018 р. досяг обсягу 324,2 млрд. дол. США що на 188,7 млрд. дол. США більше показника 2016 р. (рис. 4). Сальдо зовнішньоторговельного балансу країни у 2017–2018 рр. відповідає 189,1–178,9 млрд. дол. США відповідно.

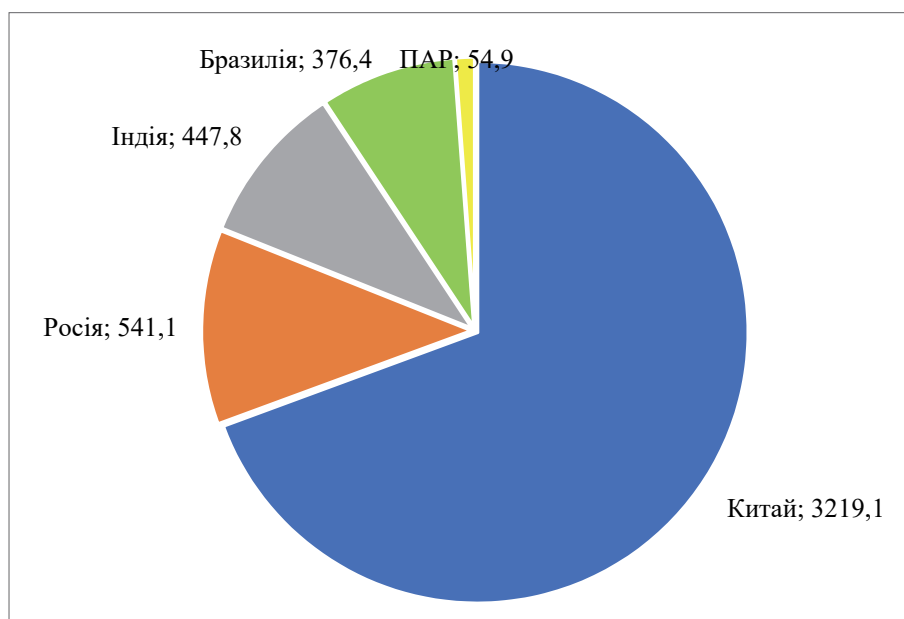

Рис. 1. Структура валютних резервів за країнами угруповання, у млн. дол. США [5–9]

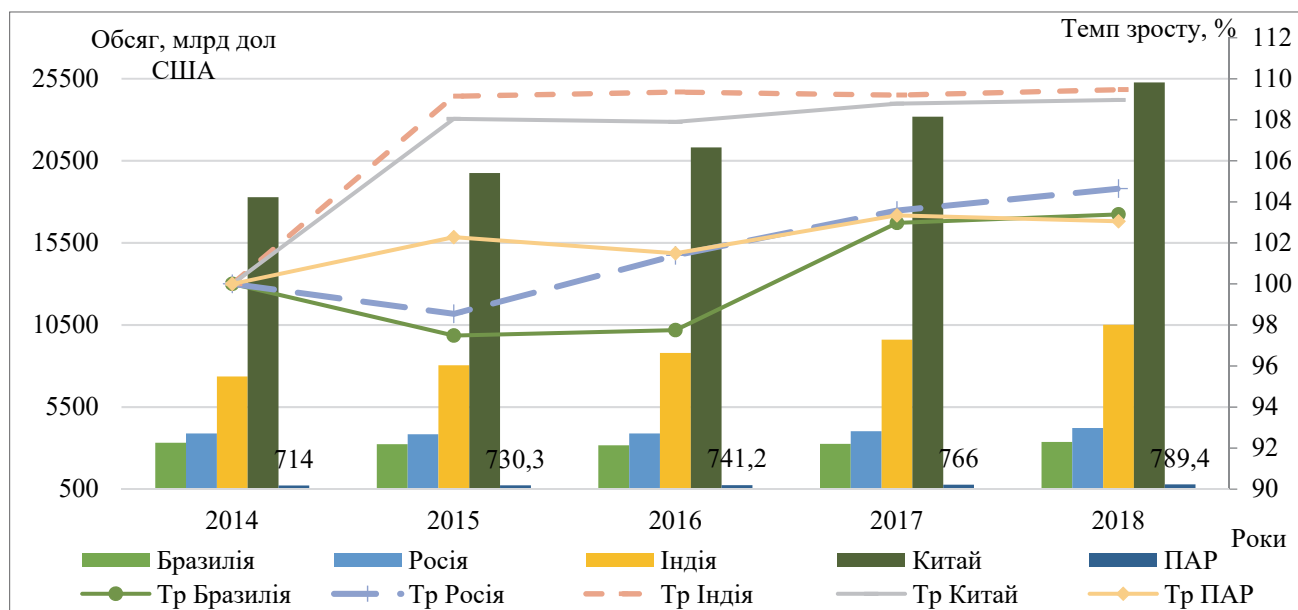

Рис. 2. Динаміка ВВП за країнами угруповання за 2014–2018 рр., у млрд. дол. США [10]

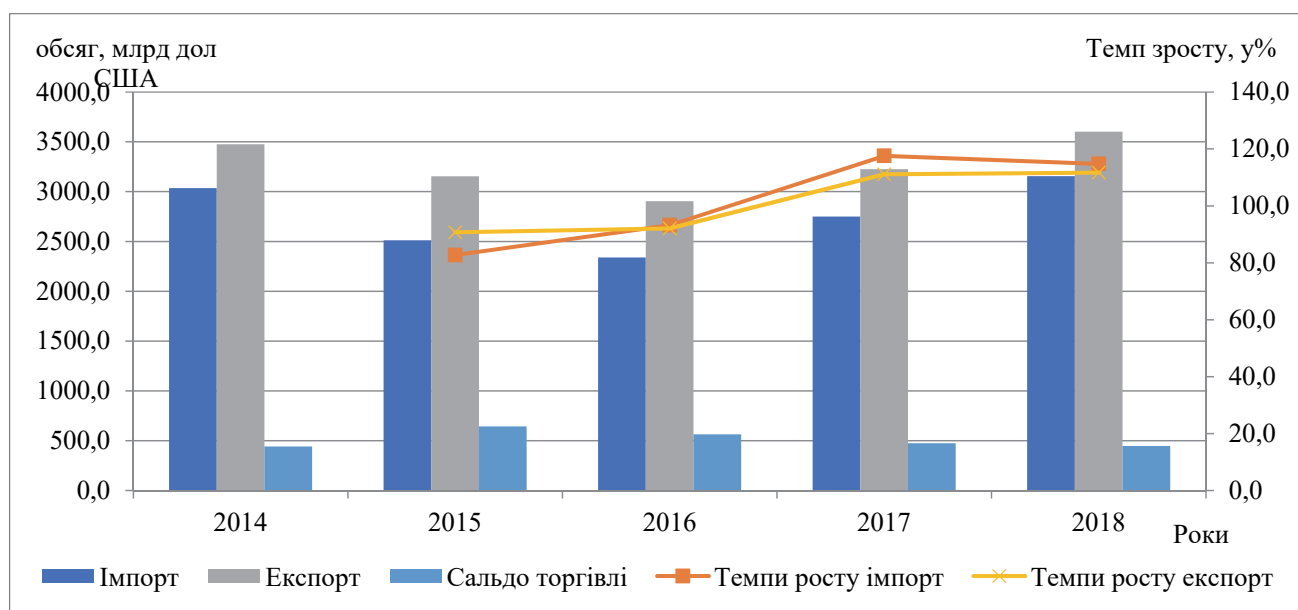

Рис. 3. Динамічні зміни обсягів зовнішньої торгівлі товарами BRICS (ліва шкала, в млрд. дол. США) та їх динаміка (права шкала, %) за 2014–2018 рр. [11]

Індія серед інших країн має найменші обсяги експортних операцій, та у 2018 р. досягнув 29,6 млрд. дол. США, а імпорт перевищує у 3 рази у сумі 93 млрд. дол. США, що показує від'ємне сальдо торгівлі у сумі (–63,4 млрд. дол. США). Бразилія показує стабільний позитивний приріст експортних операцій та має додаткове сальдо торгівлі на рівні 27,0–52,8 млрд. дол. США за період. Південно-Африканська Республіка є країною, що розвивається, тому її показники є відносно низькими у порівнянні з іншими членами об'єднання: експорт у 2018 р. становить 35,7 млрд. дол. США, а імпорт — 22 млрд. дол. США, відповідно сальдо торгівлі додатне.

Країни BRICS постачають на світовий ринок найбільш популярні види продукції з перевагою товарів виробничого походження, а не сировинного. Найбільшу частину в експорті 2018 р. займають електричні машини та обладнання та їх частини; пристрої для запису та відтворення звуку, телевізійні пристрої для запису та відтворення звуку, а також їх частини та приладдя обсяг експорту яких становив 686,398 млрд. дол. США, що на 11% більше проти обсягу експорту статті 2017 р. (рис. 5).

Чималим попитом користуються механічні прилади, ядерні реактори, котли та їх частини, обсяг експорту на світовий ринок склав 480,14 млрд. дол.

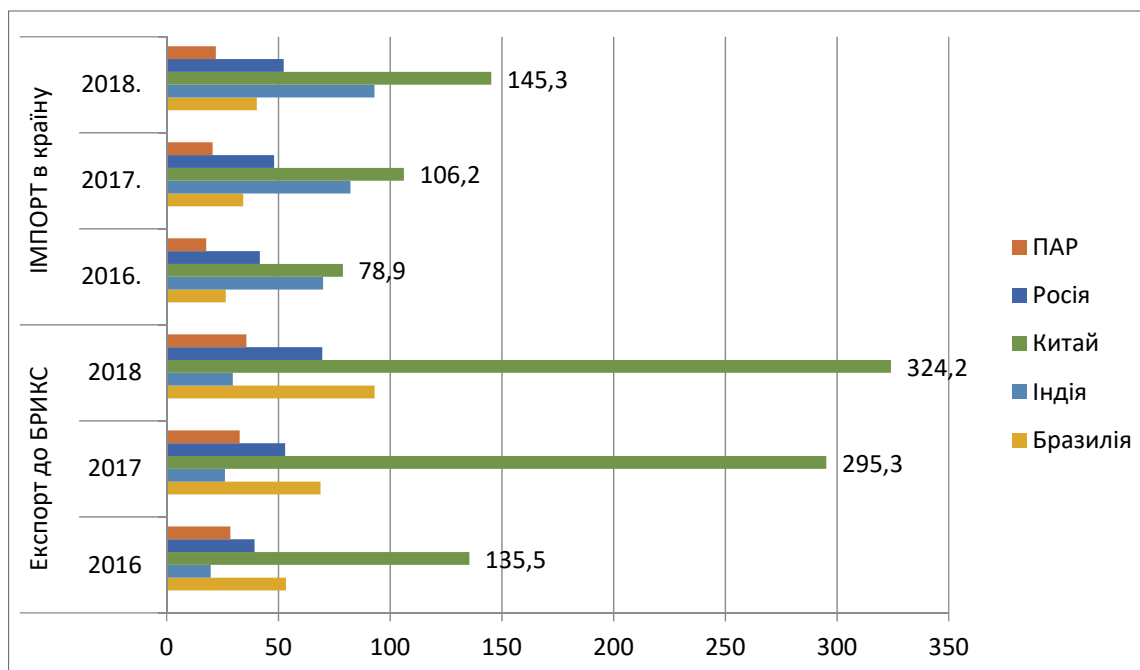

Рис. 4. Структура експорту та імпорту товарів країн BRICS за 2016–2018 рр., у млрд. дол. США [11]

США. На третьому місці серед експортної продукції BRICS знаходяться мінеральні палива, масла та продукти їх перегонки з показником 372,2 млрд. дол. США. До основних статей імпорту країн BRICS відносяться статті: промислові товари, технічне обладнання, товари лікарського походження, транспортні засоби тощо.

Говорячи про різноманітність економік країн BRICS, не можна не згадати про їх ефект взаємодоповнюваності, що відзначають багато дослідників. Китай можна охарактеризувати, як світовий завод, Росія — енергетична імперія, Індія — зовнішній поспіль, Бразилія — склад ресурсів і ПАР — «Золота» країна. Економіки країн БРИКС гармонійно доповнюють один одного [12].

Рис. 5. Топ-10 експортних товарів BRICS [11]

Таблиця 1

SWOT-аналіз зовнішньоекономічної діяльності BRICS

	Сильні сторони (STRENGTHS)	Слабкі сторони (WEAKNESSES)
Внутрішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> – 43% населення світу; – 30% світового ВВП; – Володіють 20% іноземних інвестицій; – 45% робочої сили; – 15% міжнародної торгівлі; – Володіють 45% сільськогосподарської індустрії; – територія 26% площі всієї планети; – високі темпи зростання економік країн-учасниць та внутрішнього купівельний попит – володіють найбільшими резервами; – наявність різноманітних ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Не рівнозначні в економічному відношенні; – Можливість створення єдиної валюти в BRICS мізерно мала; – мають занадто різне геополітичне становище, військові доктрини, економічні стратегії; – Нерівномірний розвиток країн; – Високий рівень корупції; – Присутність мовного та культурного бар'єру.
	Можливості (OPPORTUNITIES)	Загрози (THREATS)
Зовнішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> – З огляду на зростаючий технологічний, індустріальний, науковий потенціал всіх перерахованих країн, військово-технічна співпраця з цими державами може і повинна вийти на якісно новий рівень; – Вихід країн BRICS на ринки третіх країн; – Створення спільного фінансового інституту для розрахунків; – Економічний потенціал Бразилії, Росії, Індії і Китаю дозволять стати найбільшими домінуючими економіками до 2050 року; – Розширення складу BRICS («Наступні одинадцять») 	<ul style="list-style-type: none"> – Втрати інвесторів; – Неякісна робота фінансового інституту на території країн-учасниць; – Натиски з боку країн Заходу; – Конкуренція з боку нових багатосторонніх структур (Африканський союз, Карибське співтовариство, Ліга арабських держав та ін.).

В результаті проведеного SWOT-аналізу було виявлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози майбутнього розвитку об'єднання (табл. 1). BRICS за відносно нетривалий період свого існування має високий рівень розвитку і з кожним роком рухається до найкращих показників на світовому ринку.

Для вирішення існуючих проблем необхідно: налагодження стосунків між країнами-учасницями, урівноваження економічного стану, боротьба з корупцією та ін. Для подальшого розвитку об'єднанню треба орієнтуватися на підтримку відносин як в середині угруповання, так і з іншими країнами, що дозволить збільшити попит на свою продукцію та закріпити передові позиції на міжнародному ринку.

Для розуміння подальшого розвитку даного угруповання необхідно здійснити прогнозування. Використовуючи метод екстраполяції, на основі вихідних даних створено прогнозні моделі експорту та імпорту товарів інтеграційного об'єднання BRICS на 2019–2020 рр.. Очікується що в 2019 році експорт досягне значення 3368,043 млрд. дол. США, а імпорт — 2902,367 млрд. дол. США; у 2020 році експорт досягне значення 3400,282 млрд. дол. США (збільшиться на 0,96% у порівнянні з 2019 р.) (рис. 6), а імпорт — 2950,58 млрд. дол. США. (збільшиться на 1,66% у порівнянні з 2019 р.) (рис. 7). Прогноз було побудовано лише з урахуванням фактору часу який може відрізнятися від фактичних даних в результаті впливу непередбачуваних факторів, які виникнуть в майбутньому.

Проводячи саміти країни BRICS прагнуть покращити торговельно-інвестиційне співробітництво

та взаємний економіко-політичний розвиток. Для досягнення поставлених цілей країнам BRICS слід:

- розвивати діалог з питань внутрішньої інвестиційної політики країн BRICS і підходам до інвестиційними угодами;
- розвивати державно-приватне партнерство щодо реалізації технологічно складних проєктів, включаючи інфраструктурні проєкти;
- налагоджувати зв'язки і координувати співпрацю з митними органами та портовими адміністраціями;
- розширювати співпрацю між національними статистичними органами в області обміну, збору і аналізу даних за допомогою відповідних механізмів, таких як зустрічі глав національних статистичних відомств країн BRICS;
- розробити короткострокову програму мобільності для молодих підприємців і вчених з країн BRICS, які займаються технологічними та інноваційними проблемами;
- координувати зусилля при організації виставок, галузевих конференцій, налагодження партнерських відносин, інформування партнерів про існуючі ділові можливості BRICS;
- розширювати співпрацю з питань інтелектуальної власності;
- активізувати співпрацю у торгівлі послугами [14].

Висновки. На сьогоднішній день BRICS це угруповання для обговорення загальних проблем, і його найближчим аналогом можна вважати G7. BRICS має велике значення для кожної з країн-учасниць і є впливовою і незамінною платформою

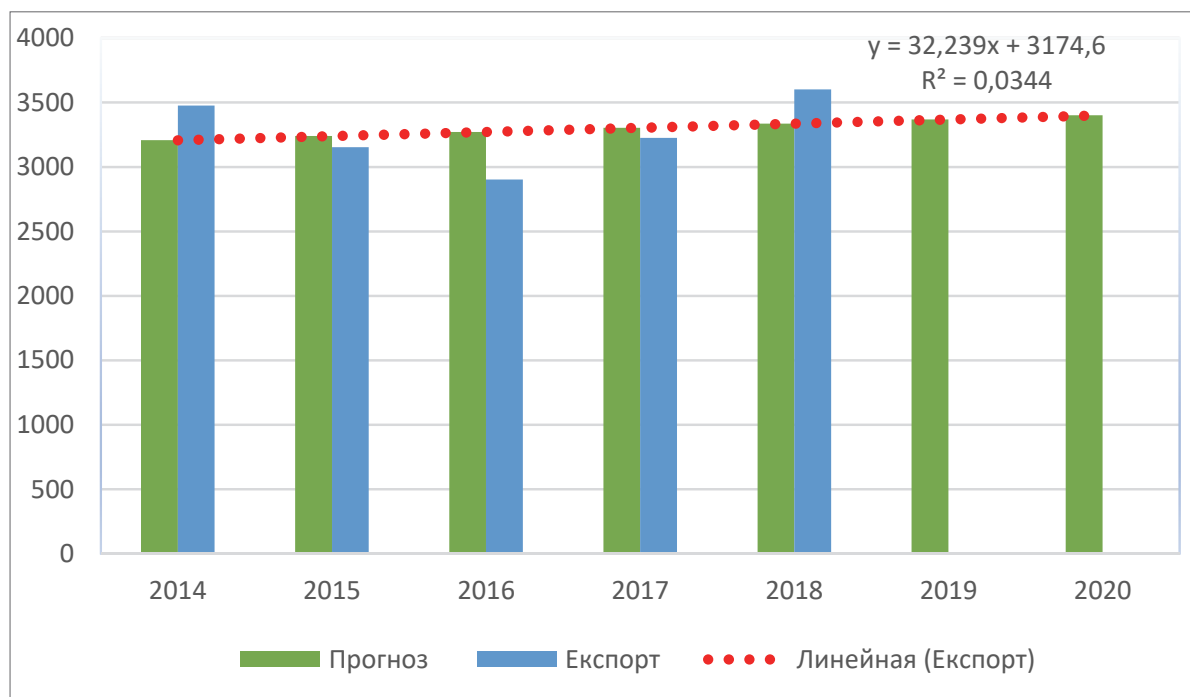

Рис. 6. Прогноз обсягів експорту BRICS на 2019–2020 рр.

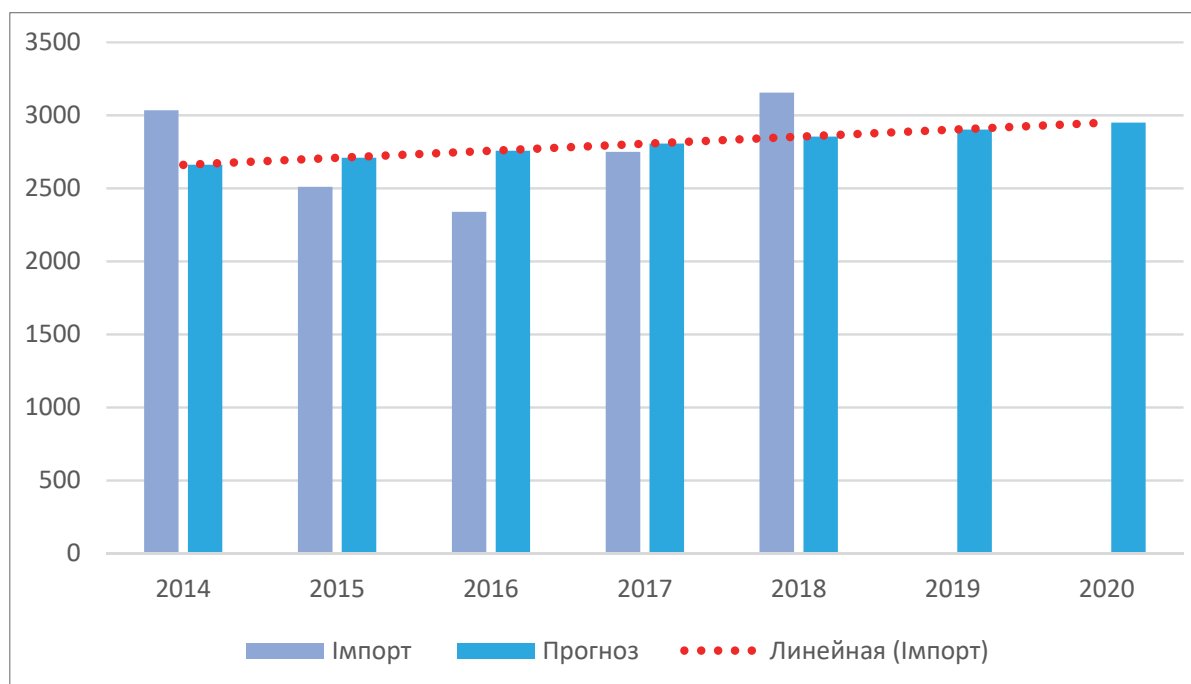

Рис. 7. Прогноз обсягів імпорту BRICS на 2019–2020 рр.

в сферах розвитку багатостороннього фінансового співробітництва, реформування світової валютно-фінансової системи та забезпечення впевненого, стійкого і збалансованого економічного зростання. Існування BRICS як альянсу передбачає посилення зближення країн, їх економічних та соціальних показників, яке, у свою чергу, відіграє особливу роль у діяльності кожної країни-учасниці на міжнародній арені та безпосередньо впливає на добробут націй [15].

Аналіз торгівлі країн BRICS виявив деякі диспропорції і недоліки, але, тим не менш, висуваються конкретні пропозиції щодо їх усунення. Посилення зовнішньоторговельного співробітництва країн «п'ятірки» може суттєво підвищити їх міжнародну конкурентоспроможність і інвестиційну привабливість. Планомірний розвиток взаємної торгівлі, створення в BRICS нових інститутів може перетворити організацію на впливове міждержавне об'єднання, активно залучене в систему глобального регулювання.

Література

1. Арансибия А. В. Конкурентоспособность стран БРИКС в мировой экономике / Международной научно-практической конференции / ИНИОН РАН. Отдел науч. сотрудничества; Отв. ред. Ю. С. Пивоваров. М., 2016. 590 с.
2. Бондаренко В. Д., Ващук Ф. Г. Філософія інтеграції: Монографія. Ужгород, 2011. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3719>
3. Шабалина Л. В., Лавриненко Т. В. Перспективы развития стран БРИКС Економічний вісник Донбасу. 2016. № 1 (43). С. 56–59.
4. Шевченко Р. И. Объединение BRICS: этапы формирования и перспективы развития / Р. И. Шевченко // ИЗВЕСТИЯ Иркутского госуд. универ. Сер. политология. Религиоведение. 2016. т. 17. С. 43–51. URL: <http://izvestiapolit.isu.ru/ru>
5. Official reserve assets. URL: <http://www.pbc.gov.cn/diaochatongjisi/resource/cms/2019/11/2019110715580915686.htm>
6. International Reserves of the Russian Federation (End of period). URL: https://www.cbr.ru/eng/hd_base/mrrf/mrrf_7d/
7. WEEKLY STATISTICAL SUPPLEMENT. URL: <https://m.rbi.org.in/scripts/WSSViewDetail.aspx?TYPE=Section&PARAM1=2>
8. BANCO CENTRAL DO BRASIL — SDDS. URL: <https://www.bcb.gov.br/estatisticas/grafico/graficoestatistica/reservasInternacionais>
9. International Reserves and Foreign Currency Liquidity — IMF Data. URL: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61280813>
10. Рейтинг стран по объёму ВВП в 2018 году. Статистика стран мира. URL: <http://svspb.net/danmark/vvp-stran.php>
11. International Trade Centre. Trade statistics for international business development. URL: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c6757%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1
12. Макаревич Д. А. Страны Брикс в мировой экономике. Перспективы развития. Управление экономическими системами. 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/strany-briks-v-mirovoy-ekonomike-perspektivy-razvitiya/viewer>
13. До саміту BRICS: уявна єдність і нові виклики. URL: <http://old.qha.com.ua/ua/analitika/do-samitu-br-ks-uyavna-dnist-i-novi-vikliki/20825/>
14. The Strategy for BRICS Economic Partnership URL: <http://www.brics.utoronto.ca/docs/150709-partnership-strategy-en.html>.
15. Карабаза І. А. Кліпо М. С. Тенденції розвитку країн-учасниць групи БРІКС та їх вплив на сучасні міжнародні економічні відносини. Причорноморські економічні студії. 2017. Випуск 15. С. 6–9.

References

1. Aransibiya A. V. Konkurentosposobnost stran BRIKS v mirovoj ekonomike / Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii / INION RAN. Otdel nauch. sotrudnichestva; Otv. red. Yu. S. Pivovarov. M., 2016. 590 p.
2. Bondarenko V. D., Vashuk F. G. Filosofiya integraciyi: Monografiya. Uzhgorod, 2011. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3719>
3. Shabalina L. V., Lavrinenko T. V. Perspektivy razvitiya stran BRIKS Ekonomichnij visnik Donbasu. 2016. № 1 (43). P. 56–59.
4. Shevchenko R. I. Obedinenie BRICS: etapy formirovaniya i perspektivy razvitiya / R. I. Shevchenko // IZVESTIYA Irkutskogo gosud. univer. Ser. politologiya. Religiovedenie. 2016. t. 17. P. 43–51. URL: <http://izvestiapolit.isu.ru/ru>.
5. Official reserve assets. URL: <http://www.pbc.gov.cn/diaochatongjisi/resource/cms/2019/11/2019110715580915686.htm>
6. International Reserves of the Russian Federation (End of period). URL: https://www.cbr.ru/eng/hd_base/mrrf/mrrf_7d/
7. WEEKLY STATISTICAL SUPPLEMENT. URL: <https://m.rbi.org.in/scripts/WSSViewDetail.aspx?TYPE=Section&PARAM1=2>
8. BANCO CENTRAL DO BRASIL — SDDS. URL: <https://www.bcb.gov.br/estatisticas/grafico/graficoestatistica/reservasInternacionais>
9. International Reserves and Foreign Currency Liquidity — IMF Data. URL: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61280813>
10. Rejting stran po obyomu VVP v 2018 godu. Statistika stran mira. URL: <http://svspb.net/danmark/vvp-stran.php>
11. International Trade Centre. Trade statistics for international business development. URL: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c6757%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1
12. Makarevich D. A. Strany Briks v mirovoj ekonomike. Perspektivy razvitiya / D. A. Makarevich // Upravlenie ekonomicheskimi sistemami: elektronnyj nauchnyj zhurnal. 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/strany-briks-v-mirovoy-ekonomike-perspektivy-razvitiya/viewer>
13. Do samitu BRICS: uyavna yednist i novi vikliki. URL: <http://old.qha.com.ua/ua/analitika/do-samitu-br-ks-uyavna-dnist-i-novi-vikliki/20825/>
14. The Strategy for BRICS Economic Partnership. URL: <http://www.brics.utoronto.ca/docs/150709-partnership-strategy-en.html>.
15. Karabaza I. A. Klipo M. S. Tendenciya rozvitku krayin-uchasnic grupi BRIKS ta yih vpliv na suchasni mizhnarodni ekonomichni vidnosini. Prichornomorski ekonomichni studiyi. 2017. Vipusk 15. P. 6–9.